

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДХИЛЕНЬ ВІД ЛІТЕРАТУРНОЇ НОРМИ В
ПИСЬМОВИХ ТЕКСТАХ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ**

Ключові слова: літературна норма, відхилення, іноземна мова, переклад, письмові тексти.

Ключевые слова: литературная норма, отклонения, иностранный язык, перевод, письменные тексты.

Keywords: literary norm, departure from the norm, foreign language, translation, written texte.

Однією з причин виникнення труднощів при перекладі письмових текстів може бути наявність відхилень від літературної норми у цих текстах. Така ситуація можлива, оскільки не кожний, хто у своїй професійній діяльності або у особистому житті створює письмові тексти, має достатню літературну підготовку. Відхилення від літературної норми у письмових текстах можуть бути пов'язані з недоліками у освіті їх авторів, з бажанням викласти складні думки та ідеї, з нестачею часу для досконалого формулювання та перевірки висловлювань. Іноді автори деяких текстів не надають значення літературній формі укладених текстів. Незважаючи на підвищення рівня освіти людей в цілому, наявність відповідних довідкових матеріалів, зокрема в електронній формі, тексти з відхиленнями від літературної норми, а скоріше можливо сказати, з окремими елементами, які містять такі відхилення, мають місце у практичній роботі перекладача. Це ускладнює його роботу, іноді окремі елементи тексту не можуть бути перекладені взагалі, особливо коли перекладач не має можливості уточнити зміст цих елементів у автора або укладача тексту. Іноді смисл таких висловлювань з відхиленнями може бути з'ясований за допомогою

контексту, але це потребує часто значних зусиль, часу і не завжди, навіть сумлінне опрацювання тексту, може принести позитивний результат. Тим більше перекладач також не може бути фахівцем в усіх галузях знань, тексти яких доводиться йому перекладати. Проблема перекладу тексту, який містить відхилення від літературної норми, загострюється ще тоді, коли переклад ведеться з іноземної мови на рідну мову перекладача, оскільки, як правило, перекладач має в іноземній мові менший обсяг знань порівняно з рідною мовою, орієнтується більше на нормативність тексту іноземною мовою і не може інтуїтивно виявити дійсний смисл висловлювання, який намагався вкласти автор тексту, але з деяких причин не досяг цього.

Проблема відхилень від літературної норми в текстах, з якими працюють перекладачі, є предметом дискусій серед фахівців, практиків та теоретиків [2]. Висловлюються думки, що це не така суттєва проблема перекладу порівняно із іншими, що відхилення від літературної норми, які потребують значних зусиль перекладача, щоб зробити якісний переклад, або не дають взагалі зрозуміти відповідний елемент тексту, зустрічаються дуже рідко. Але це також дискусійне питання, яке залежить від професійної середи, де переважно працює конкретний перекладач, загальної культури мовлення авторів та укладачів текстів, домінування інформаційної або естетичної складової у текстах, від галузі знань, де має значення більш або менш точна інформація.

Дискусійним є також питання, чи повинен перекладач взагалі перекладати тексти з такими відхиленнями від літературної норми, які значно ускладнюють процес перекладу або роблять його взагалі неможливим. Обговорюється також питання, чи повинен перекладач виправляти відхилення у тексті перекладу, або зберігати його, відмовлячись від текстів з такими недоліками взагалі або вносити у текст перекладу свої коментарі про наявність відхилень та неможливість перекладу в деяких випадках. Безперечно, переклад – це не тільки наука, але й мистецтво, де

перекладач творчо знаходить необхідні відповіді на питання, що виникають, в залежності від багатьох обставин. Переклад – це також професійна діяльність перекладача, яка забезпечує його існування. Тому складно дати однозначну відповідь на вищенаведені питання про роль і місце відхилень від літературної норми в текстах у роботі перекладача [1]. Але таке явище існує у перекладацькій практиці. І професійний перекладач повинен бути готовим оптимально для себе і для замовника перекладу вирішувати цю проблему з урахуванням конкретних обставин. Тому слід вміти розрізняти відхилення від літературної норми, які за своїм обсягом та змістом не мають суттєвого впливу на роботу перекладача, та такі, які значно ускладнюють процес перекладу (вимагають від перекладача значного часу та зусиль) і такі, які взагалі не дозволяють перекласти текст. Перекладач повинен виявляти такі явища в тексті і вміти обґрунтовувати їх замовнику перекладу, що може стати основою для перегляду умов роботи. Також потрібно більш чітко визначати, в яких типах текстів за тематикою та призначенням відхилення від літературної норми взагалі недопустимі. У разі виявлення таких відхилень текст потрібно направляти на додаткове редагування, доробку, уточнення або виправлення.

Більш детальне визначення особливостей текстів та відхилень від літературної норми, а також дій перекладача, пов'язаних із роботою з такими текстами та відхиленнями, може бути предметом подальших досліджень за цією темою.

Література

1. Мирам Г.Э. Профессия: переводчик / Г.Э. Мирам. – Киев: Ника-Центр, Эльга, 1999. – 158 с.
2. Русанівський В. М. Історія української літературної мови /В. М. Русанівський. – К.: АртЕк, 2001. – 392 с.